
ЛЕКСИКОГРАФІЯ, ЛЕКСИКОЛОГІЯ, ФРАЗЕОЛОГІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Лариса Мовчун

Невідомий словник рим, укладений В. В. Лутковським

Словник авторських рим — один з наукових інструментів вивчення поетичної мови. Це лексикографічна праця, у якій зібрані і розміщені за певною системою слова, що утворюють римові пари і ланцюги. На відміну від загальнономовного словника рим, де представлені гнізда слів як з реальною, так і потенційною римоздатністю, такий словник показує справжні звуко-сміслові зв'язки мовних одиниць у тексті, а тому його цінність для наукових досліджень є безперечною.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Історія української римографії нині все ще залишається білою плямою у вітчизняній науці, і, очевидно, однією з причин є те, що чимало укладених словників рим було втрачено, у найкращому ж разі вони збереглися неописаними в архівах. На сьогодні видано тільки два словники авторських рим [ЄГ, ТШ], обидва мізерними накладками, тоді як наші найближчі сусіди — польські та російські римографи вже мають чималий доробок [СА, СЕв, СЕс, СЛерм, СЛом, СМ, СП, СР, АМ, РР, ST та ін.].

Метою нашого дослідження є висвітлення невідомої сторінки історії української римографії та введення в науковий обіг одного з виявлених нами неопублікованого словника рим І. П. Котляревського, укладеного в 1969 р. В. В. Лутковським, а також повернення його імені в історію науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своєму дослідженні ми спираємося на рекомендації щодо опису і видання кириличних та українських рукописів В. М. Перетца, І. І. Огієнка, Д. С. Лихачова, В. В. Німчука, Л. А. Дубровіної та О. М. Гальченко, на досвід опису рукописних словників різних типів Д. Г. Бучка, Б. К. Галаса, Й. О. Дзендзелівського, В. В. Німчука, М. М. Пилинського, а головним чином — на розроблену нами детальну схему аналізу рукописних словників рим [5: 45–46].

Виклад основного матеріалу. 30–60-ті роки ХХ ст. — підготовчий етап української римографії, період інтенсивної роботи над матеріалами УДК 811 : 801.66(03)

словників рим як у наукових закладах, так і поза ними завдяки зусиллям філологів та письменників. Увагу укладачів словників авторських рим привертала перш за все поетична мова найвизначніших поетів — Т. Г. Шевченка та І. П. Котляревського, яка давала взірць українського класичного римування. З'явилася можливість порівняти їхню систему рим за даними словників [Гур., 1: 270–275]. У 1969 р. до 200-річного ювілею І. П. Котляревського було завершено укладання двох рукописних словників рим, над якими незалежно один від одного працювали В. В. Лутковський та І. І. Гурін.

Загальні відомості. Установлені нами біографічні дані Володимира Васильовича Лутковського досить скупі, оскільки його життя і римографічна діяльність ще не були предметом дослідження. Відомо, що він отримав філологічну освіту, у 1936–1937 рр. слухав лекції академіка Л. А. Булаховського та доцента О. Гая у Харківському державному університеті імені О. М. Горького; під їхнім впливом у нього і виник задум укласти словник українських рим. Новаторською була і сама ідея першого римарію, і вибір його джерельної бази — конкретного поетичного матеріалу, адже, наприклад, за російською римографічною традицією XIX — початку XX ст. враховували тільки теоретичну ймовірність римування.

В. В. Лутковський був освіченою, ерудованою людиною, захоплювався лінгвістикою, літературознавством і краєзнавством, досліджував топоніми і працював над «Історією населених пунктів Золотонощини». Він мав доступ до бібліотечних фондів — і це, безперечно, давало багатий поетичний матеріал для «творчого дозвілля», як він сам називав свою діяльність. Працюючи в Харківській науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка, В. В. Лутковський взявся за реалізацію свого проекту та розпочав роботу над картотекою рим, але під час Другої світової війни всі картки були втрачені. Після війни В. В. Лутковський оселився в Києві і відновив картотеку. Робота мала певний резонанс: про «перший в українській філології словник українських рим» писала преса [6], про захоплення В. В. Лутковського словникарством згадують і його сучасники [1]. Римограф розписав 850 поетичних збірок, які охоплювали український поетичний фольклор, а також поезію від XVII ст. до радянської доби, і в 1947 р. картотека вже налічувала приблизно 500 тисяч карток (350 тисяч рим) [6].

Коли «Словник українських рим», «Словник рим радянської української поезії», а також окремі римарії Лесі Українки та М. Т. Рильського були вже майже завершені, В. В. Лутковський зазнав політичних утисків. Він працював на посаді старшого бібліотекаря в науковій бібліотеці АН УРСР і брав участь у бібліографічній роботі, очолюваній директором цієї установи

Ю. М. Меженком, зі складання репертуару української книжки 1798–1914 рр. Ю. М. Меженка та інших українських бібліографів звинуватили в націонал-фашизмі і піддали так званій чистці; керівник теми опинився в ленінградському вигнанні, а В. В. Лутковський — у золотоніському, на Черкащині, де став завідувачем читального залу районної бібліотеки. На репресії В. В. Лутковський натякає в передмові до «Словника рим І. Котляревського»: «Мене спіткала доля, яка випала всім вільно- і інакомислячим з 1937 р.,— і я до 1956 року був позбавлений можливості працювати над словником» [Лутк., 2: 9–10]. Словникові матеріали знову були втрачені, тож робота вкотре почалася фактично з нуля. Перешкоджали відновленню картотеки умови, у яких він перебував у Золотоноші,— відсутність необхідної літератури і брак місця для зберігання карток. До того ж у В. В. Лутковського народився задум, крім укладання римаріїв окремих поетів як частин словника українських рим, створити український «загальнонормативний» словник рим, скомпонувавши його на основі найновіших словників (тлумачного, українсько-російського, енциклопедичного), «Української радянської енциклопедії» та покажчика до «Історії міст і сіл України».

«Словник рим Лесі Українки» і початок «Словника рим Т. Г. Шевченка» В. В. Лутковського були оприлюднені в упорядкованому М. Ф. Пономаренком, директором місцевого музею в Золотоноші, літературно-краєзнавчому альманасі «Супій» (1964–1965) — машинописному самвидаві, надрукованому всього-на-всього в п'яти примірниках [4]. На жаль, жоден зі словників рим, «дітище і зміст свого чудернацького життя» [Лутк., 2: 10], філолог-ентузіаст не зміг донести до широкого кола користувачів. Помер В. В. Лутковський через невиліковну хворобу в 1971 р. [Гур., 1: 1].

Рукопис «Словника рим І. Котляревського» був завершений у січні 1969 р. і 9 лютого надісланий до музею письменника в Полтаві. В. В. Лутковський плекав надію, що хоч до ювілею класика української літератури працю вдасться опублікувати.

У 50–60-х рр. інтерес українських лексикографів до мови письменників матеріалізувався у словопоказчиках драматичних творів Лесі Українки [СДТ], поезій Т. Г. Шевченка [ШЛ], «Енеїди» І. П. Котляревського [ЛЕ] та у двотомному «Словнику мови Шевченка» [СМШ]; розпочалася робота над словником мови І. Я. Франка. Слід віддати належне В. В. Лутковському: він відчував необхідність видання повноцінного словника мови Котляревського і бачив свій римарій, разом із покажчиком [ЛЕ], сходинкою до створення такого словника. Як і укладачі «Лексика «Енеїди» І. П. Котляревського», римограф опрацював перший том повного зібрання творів класика [3]. Хоча

поетична спадщина І. П. Котляревського складається з поеми «Енеїда», «Пісні на новий 1805 год пану нашому і батьку князю Олексію Борисовичу Куракіну», написаної російською мовою «Оди Сафо», 7 українських та 5 російських пісень із опери «Москаль-чарівник» і 19 українських пісень із опери «Наталка Полтавка», В. В. Лутковський обмежився лексикографуванням рим «Енеїди» і «Пісні на новий 1805 год...».

Про існування рукопису «Словника рим І. П. Котляревського» було відомо римографові І. І. Гурину, згадку про це знаходимо в передмові укладеного ним рукописного «Словника рим І. П. Котляревського» [Гур., 1: 1]. Про В. В. Лутковського І. І. Гурину було відомо небагато: прізвище Лутківський (без імені), професія, місце зберігання рукопису і дата смерті. Словник Лутковського він визначає як «абетковий індекс римових груп з «Енеїди» та «Пісні на Новий 1805 рік...». Найімовірніше, із самим рукописом І. І. Гурін не був знайомим. Провідний науковий співробітник Полтавського літературно-меморіального музею Івана Петровича Котляревського Є. В. Стороха підтвердила, що до рукописного словника, укладеного В. В. Лутковським, дослідники ще не зверталися. Не виявили ми записів про ознайомлення з ним і в музеї.

Загальна характеристика зовнішніх ознак рукописного словника рим.

Лутковський В. В. Словник рим І. Котляревського // Фондова колекція Полтавського літературно-меморіального музею Івана Петровича Котляревського (шифр ПМК УВ № 2852 інв. № 213-рукописи). Формат 170x250 мм, 436 арк. — Золотоноша, 1969; Лист В. В. Лутковського від 9.02.1969. — 2 арк.

Це автограф, написаний на 37 учнівських зошитах, перші два мають блідо-жовту м'яку обкладинку, решта — з обкладинками темно-жовтого кольору. У верхній частині обкладинки 2-го зошита графічний малюнок сірого кольору — будівля музею В. І. Леніна в Горках Московської області, унизу стяг і лаврова гілка, обвиті стрічкою з написом: «Дом-музей В. І. Леніна в Горках». Кожен зошит підписаний від руки синім чорнилом: 1) Лутковський В. В. Словник рим І. Котляревського. 1. Передмова; 2) 1 А. Передмова; 3) Словник. 2 А. Глибокі і відкриті рими. Вподобá — взяла; 4) 3 А. Відкриті і глибокі рими. Далá — стáн; 5) 4 А. І. Відкриті і глибокі рими. Стáн — троцáть. П. Звичайні рими. Бáба — скриготáв; 6) 5 А. Не скуштовáв — прибáвши; 7) 6 А. Приказáвши — посилáй; 8) 7 А. Прощáй — дівáлась; 9) 8 А. Збирáлась — побратáлись; 10) 9 А. Пововертáлись [Повивертáлись] — оддána; 11) 10 А. Прочухána — парнáська; 12) 11 А. Брáг — сказáти; 13) 12 А. Сказáти — поручáю; 14) 13 А — Ё. А:

Поспихаю — сухая. Ё: Гребé — нéба; 15) 14 Ё. Трéба — упéр; 16) 15 Ё, Ё.
 Утér — твоéю; 17) 16 Й. Збívся — справедливий; 18) 17 Й. Уродливий —
 потрошити; 19) 18 Й. Боронív — трусився; 20) 19 Й. Тулився — íсхопилась;
 21) 20 Й. не Камезилась — рíзанина; 22) 21 Й. Ряднина — осрамить;
 23) 22 И. Перемудрить — ниць; 24) 23 Й, Ї. Сестрице — чагарí; 25) 24 Ї.
 Шинкарí — víз; 26) 25 Ї. Горлорíз — нíс; 27) 26 Ї — Ї — Ё. Понíс — значковí;
 28) 27 Ё. Кóси — умóву; 29) 28 Ё. Безго́лов'я — во́лі; 30) 29 О. Довóлі —
 назворóт; 31) 30 Ё, ЬО — Ў. Рóт — услóгу; 32) 31 Ў. Помилую — хто-небу́дь;
 33) 32 Ў. Буде — статúт; 34) 33 У — Ю. Тут — втоплю́ся; 35) 34 Ю — Я.
 Журю́ся — вихваля́є; 36) 35 Я. Гуля́є — щемля́ть; 37) 36 Я — консонанси.
 Паненята — не стидно.

Зошити зберігаються в трьох однакових папках такого ж, як і зошити, формату, виготовлених з нецупкого тисненого картону з ефектом мармуру, блакитного кольору, з тканинними зав'язками білого кольору. У верхній частині папок розміщений графічний малюнок темно-коричневого кольору — зображення будівлі, розташованої в Києві на вулиці Володимирській 57 (колишній Педагогічний музей імені цесаревича Олексія, нині — Київський міський будинок учителя). Під нижнім лівим кутом — підпис темно-коричневого кольору: «Києв. Музей В. І. Лєнина». У нижній частині теки надруковано зміщений управо курсивний підпис темно-коричневою фарбою «Для школьних тетрадей».

Аркуші кожного зошита скріплені двома металевими скобами, розмір аркушів 170x250 мм, верхнє поле 16 мм, нижнє — 12 мм, бiчне (рожева лінія) — 20 мм, папір в одну лінію, білий з сіро-жовтим відтінком, середньої товщини. Пагінація сторінок відсутня, загальна кількість аркушів: передмова — 25 арк., словник — 411 арк., всього — 436 арк. (1-й, 3–22-й, 24–36-й зошити по 12 арк., 2-й — 13 арк., 23-й — 10 арк., 37-й — 5 арк.).

Рукопис повний; збереженість оправи та аркушів добра, але є незначні механічні пошкодження (3–37-й зошити мають по одному вертикальному сліду від згинання посередині; 1-й зошит — трохи загнутий верхній правий кут обкладинки, 14-й зошит — незначні надриви і пом'ятість обкладинки, 1-й арк. 28-го зошита має заломлений правий нижній кут сторінки, верхній кут останньої обкладинки 34-го зошита майже до половини зігнутий) та забруднення (темно-жовті плями між 13 і 14 рядками 6-го арк., між 9 і 10 рядками 7-го арк., між 8 і 9 рядками 9–10-го арк. 28-го зошита, у лівій частині обкладинки 29-го зошита, у верхній частині 1-го арк. 29-го зошита, у нижній частині 7-го арк. 32-го зошита; кілька маленьких чорнильних цяток на 2-му й у верхній частині 7-го арк. 34-го зошита).

Текст словника розміщений тільки на одній стороні аркуша у дві колонки — літерне позначення ядра рими посередині колонки, реєстрове слово на одному рядку, навпроти на наступному рядку — відповідний йому римокомпонент з паспортизацією, а за наявності кількох римокомпонентів-відповідників вони розміщені один під одним, кожен на новому рядку. Кінець предмови написаний на обкладинці.

На нижньому полі рукопису є зноски (на арк. 7, 11, 12 (2) зош.¹ 1; арк. 1, 6 (2), 7 зош. 2; арк. 5, 6 зош. 4; арк. 2 (2) зош. 6; арк. 4 (2), 9 (2), 10 зош. 12; арк. 5 (2), 7, 11 зош. 24; арк. 1 (2), 12 зош. 26; арк. 1, 3 (2) зош. 27; арк. 10 зош. 30).

Автор зробив низку вставок і виправлень. Вставки: над 9 рядк.² «одной из [основных] причин» (арк. 7 зош. 1), між 13 і 14 рядк. номер сторінки 280 (кол.³ 1 арк. 4 зош. 3), між 10 і 11 рядк. «Примандрова́ли: захраброва́ли I 132» (кол. 1 арк. 5 зош. 3), під 9 рядк. номер сторінки 185 (кол. 1 арк. 4 зош. 4), між 4 і 5 рядк. «Одступа́е: чита́е I, 253» (кол. 2 арк. 7 зош. 7), між 4 і 5 рядк. номер сторінки 129 (кол. 1 арк. 2 зош. 8), між 9 і 10 рядк. «не Зажива́йте: сйда́йте I 205» (кол. 2 арк. 2 зош. 8), на 15 і 16 рядк. «(не) Держа́ли: одпуска́ли I 136 / закрича́ли I 186 / стоя́ли I 128, 301» (кол. 2 арк. 2 зв.⁴ зош. 9), на 10 і 11 рядк. вставка «Попуска́ли: одгада́ли I 231 / Порина́ли: ста́ли I 201» (кол. 2 арк. 7 зв. зош. 9), між 10 і 11 рядк. «Поприсіда́ли: одступа́ли I 138» і номер сторінки 110 (кол. 1 арк. 8 зош. 9), між 2 і 3 рядк. номер сторінки 105, між 6 і 7–200, між 9 і 10–179–180, (кол. 1 арк. 8 зош. 10), між 11 і 12 рядк. «Свина́р: олта́р I 218» (кол. 1 арк. 6 зош. 11), між 10 і 11 рядк. «Га́ти: найті́ I 281» і між 14 і 15 рядк. «Живо́ти: ті́ I 179» (кол. 2 арк. 7 зош. 18), між 12 і 13 рядк. номер сторінки 284 (кол. 1 арк. 12 зош. 19), між 7 і 8 рядк. номер сторінки 214 (кол. 1 арк. 4 зош. 24), між 18 і 19 рядк. «поті́в I 77» (кол. 1 арк. 5 зош. 25), між 3 і 4 рядк. «допомі́г I 208» (кол. 2 арк. 9 зош. 25), між 5 і 6 рядк. «Погі́дний: не послі́дний I 121 / не Послі́дний: погі́дний I 121» (кол. 2 арк. 11 зош. 25), між 6 і 7 рядк. «Заго́рілось: зачерво́нілось I 103» (кол. 2 арк. 8 зош. 26), між 6 і 7 рядк. номер сторінки 191 (кол. 2 арк. 6 зош. 28), між 17 і 18 рядк. «одно-складо́ви» (кол. 2 арк. 8 зош. 31), між 6 і 7 рядк. «Прийо́му: Поро́му I 131», між 9 і 10 рядк. «сво́єму I 131», між 11 і 12 рядк. «к Поро́му: прийо́му I 131» (кол. 1 арк. 1 зош. 32), між 9 і 10 рядк. «Оберну́вся: сма́ркнувся I 267» (кол. 2 арк. 3 зош. 32), між 6 і 7 рядк. «ковтну́ли I 167» (кол. 1 арк. 5 зош. 32).

Виправлення: словник[а] (арк. 9 зош. 2), закреслено «Шинкова́ла: бувало I, 188» (кол. 2 арк. 4 зош. 3), закреслено номер сторінки 174 і вписано його

¹ Зош. – зошит.

² Рядк. – рядки.

³ Кол. – колонка.

⁴ Зв. – зворот.

між 2 і 3 рядк. (кол. 1 арк. 12 зош. 3), на 2 рядк. виправлено ук[р]ався (кол. 1 арк. 11 зош. 6), на 16 рядк. закреслено «ста́ли I 128, 131» і додано вгорі «не Торговáли I 142» (кол. 1 арк. 3 зош. 9), на 5 і 6 рядк. закреслено «по Кустáм: по куткáм I 203–4» (кол. 2 арк. 6 зош. 10), на 1–2 рядк. закреслено «Султáна: драгомáна I 180» (кол. 1 арк. 1 зош. 11), на 18 рядк. виправлено «ЧЕ-» на «ЦЕ-» (кол. 1 арк. 11 зош. 14), на 15 рядк. виправлено «ЦЕ-» на «ЧЕ-» (кол. 2 арк. 11 зош. 14), на 14 рядк. виправлено номер сторінки 2[4]2 (кол. 1 арк. 8 зош. 15), на 16 рядк. виправлено «научен[н]а» (кол. 1 арк. 9 зош. 15), на 17 рядк. виправлено номер сторінки 132 (кол. 1 арк. 5 зош. 16), на 13 рядк. виправлено «[т]узив», на 20 рядк. виправлено номер сторінки [1]3[9] (кол. 1 арк. 1 зош. 19), на 13 рядк. виправлено номер сторінки [8]1 (кол. 2 арк. 2 зош. 22), на 1 і 2 рядк. закреслено «Засадить: жить I 152» (кол. 2 арк. 11 зош. 22), на 15 рядк. виправлено «одіт[и]» (кол. 2 арк. 7 зош. 24), на 9 рядк. виправлено «Найв[і]р[н]іший» (кол. 2 арк. 11 зош. 24), на 12 рядк. закреслено номер сторінки 206 і вставлено 70 (кол. 2 арк. 7 зош. 29), на 10 рядк. закреслено «під бо́ки I 240–41» (кол. 2 арк. 11 зош. 29), на 15 рядк. виправлено номер сторінки 217 (кол. 1 арк. 4 зош. 30), на 16 рядк. закреслено номер сторінки 245 і вставлено 137, на 19 рядк. виправлено «(од) Пере[ч]óсу» (кол. 1 колонка арк. 12 зош. 30), на 17 рядк. виправлено «клоч[ч]я» (кол. 2 арк. 4 зош. 31), на 19 рядк. закреслено «односкладові», на 14 і 15 рядк. закреслено «Мандрьóхи: не трóхи I 132» і вставлено те ж саме (кол. 1 арк. 8 зош. 31), на 12 і 13 рядк. закреслено «Мандрьóхи: не трóхи I 132» (кол. 1 арк. 9 зош. 31), на 3–5 рядк. закреслено «Невсипу́ща: прокляту́ща I 175 / злю́ща I 106» (кол. 2 арк. 8 зош. 34).

Словник і лист написані одним почерком, в основному розбірливим; лист — розмашистим через рядок; у 30–36-му зошитах — більш недбалим, неоднорідним і розмашистим; почерк виправлень і зносок збігається з основним. Автограф написаний чорнильною ручкою синім чорнилом, текст за інтенсивністю кольору періодично переходить від темнішого до світлішого, ледве помітного.

Спеціальний опис рукописного словника рим. Праця В. В. Лутковського — словник рим одного автора (індекс римових пар). Адресат римарію — науковці і поети-початківці, його призначення — наукове і практичне. Джерельною базою стали два твори: «Енеїда» і «Пісня на новий 1805 год...». Об'єкт лексикографування — римові пари.

Мегаструктура Словника проста, він складається з передмови і словникової частини. Правила користування Словником та списки ремарок і скорочень відсутні.

П'ять інформаційно насичених частин передмови висвітлюють біографію укладача, історію його римографічної діяльності, теоретичні й естетичні погляди на риму, а також принципи укладання Словника. На наукові погляди В. В. Лутковського вплинули теорія В. Брюсова про виникнення рими як результату втрати квантитативності голосних [Лутк., 1: 7] та міркування В. Маяковського про важливість останнього слова у віршовому рядку [Лутк., 2: 6]. В. В. Лутковський подає короткий огляд світової римографії, починаючи від словників рим періоду італійського Відродження і до рукописних матеріалів російського дослідника Г. В. Бикова, укладених у повенний час, та спроб у 30-ті рр. у Харкові зібрати Шевченкові рими. Укладач висловлює впевненість в актуальності словника українських рим, навіть неповному. Така лексикографічна праця, на думку В. В. Лутковського, не менш потрібна, аніж словник тлумачного, історичного, фразеологічного, омонімічного та інших типів. Він матиме, по-перше, наукове значення — «як синтез і підсумок багатоговікової і багатогранної поетичної майстерності, виявом якої і є рима, її лексичний добір з загальномовної криниці нашого народу, конденсації цього добору у відповідній поетичній практиці» [Лутк., 2: 3]. Укладач зауважує, що важливо вивчати поетичне слово не лише в морфологічному, синтаксичному і стилістичному аспектах, а й у римових варіаціях та комбінаціях: «Римування — це спілкування слів у вірші» [Лутк., 2: 3]. Брак таких досліджень він пояснює відсутністю відповідної традиції та джерельної бази — словників рим. По-друге, словник рим, на думку укладача, матиме і практичне значення — як довідник, який допоможе творчій молоді зорієнтуватися в римовому багатстві мови і виробити чуття краси, уникаючи трафаретів і шаблонів. В окремому розділі передмови пояснюються принципи укладання Словника та описується його джерельна база.

Отже, значна частина необхідних компонентів (призначення словника, історія роботи над ним, порівняння з іншими працями цього типу, джерельна база, пояснення принципів розміщення римового матеріалу) у передмові є. Бракує визначень термінів, якими оперує укладач: *рима, односкладова рима, двоскладова рима, відкрита рима, асонанс, консонанс, римування, словник рим, римівник («римовник»)* та авторських термінів *римовані варіації, римовані комбінації, звичайні рими, загальнонормативний словник рим, римолексичний матеріал, складові гнізда*. З деяких пояснень стає очевидним його розуміння рими як співзвучних слів («слова, які становлять рими» [Лутк., 2: 6]), глибокої рими як такої, що має опорний приголосний [Лутк., 2: 12]. Відсутня в передмові й інформація про кількісний параметр корпусу словника.

Римарій В. В. Лутковського має нетабличну форму, матеріал систематизований за гніздовим принципом: римові слова розміщені парами і гніздами, згрупованими навколо літерного позначення ядра рими. Реєстрова одиниця — ядро рими. По суті, Лутковський не дає визначення одиниці входження рими в реєстр, обмежуючись лише констатацією, що «римолексичний матеріал» подається «по складових гніздах в алфавіті закінчень» [Лутк., 2: 11]. Укладач інтуїтивно підійшов до поняття ядра рими, так і не зумівши його визначити. «Складові гнізда» — досить невдалий термін, оскільки реальна складова структура римових слів відрізняється від тієї, за якою матеріал систематизовано: *АЖ — поКАже, СКАжем, доКАжем, СТРАжу* [Лутк., 7: 10–11]. Якщо порівняти цей принцип систематизації матеріалу з поширеною у світовій римографії традицією групувати римові гнізда навколо римоформ (клаузул / римових закінчень / римових сегментів), як це зробив і І. І. Гурін (*АЖЕ скаже-покаже, АЖЕМ розкажем-докажем, скажем-покажем, АЖНЕ одважне-необачне* [Гур., 1: 12]), то ідею В. В. Лутковського можна вважати новаторською і доцільною в перспективі дослідження еволюції української рими, в її русі від класичної до нової. Та не забуваймо, що Лутковський мав справу якраз із класичним взірцем рими. Підрахунки І. І. Гурина на матеріалі свого словника доводять, що в поета збіг опорних приголосних (а саме вони формують відкриті склади) не відіграє значної ролі. Багатих рим у І. П. Котляревського лише 26% [Гур., 2: 335]. З другого ж боку, якщо брати закриті склади як основу рими, то це має сенс лише для неточних і приблизних рим, а І. П. Котляревський — «поет точних рим», їх 90,9% [Гур., 2: 334].

Римові гнізда укладач розмістив за алфавітом наголошених голосних римоформи: *А, Е, Є, И, І, О, У, Ю, Я*, окремо подав консонанси. Модель реєстру — прямоалфавітна циклічна: спочатку йдуть багаті («глибокі») рими — *БА, ВА, ГА...*, *ША, ЩА*; потім рими без опорного приголосного («звичайні рими») — *АБ, АВ, АГ...*, *АШ, АЩ, АЮ, АЯ*. Блок *А* містить 42 ядра рими, *Е* — 40, *Є* — 1, *И* — 35, *І* — 46, *О* — 46, *У* — 39, *Ю* — 2, *Я* — 30, всього — 281 реєстрова одиниця.

Розміщення пар у гнізді відповідає складному алфавітному принципу: по-перше, урахується послідовності літер римоформи («в алфавіті закінчень»), по-друге (і цього укладач не зазначає), — порядок літер від початку слова. Таким чином, римові пари в гнізді розташовані в прямоалфавітній двобічній послідовності, причому окремо римові слова з односкладовими (I) і двоскладовими (II) римоформами. Групи з різними римоформами відмежовуються горизонтальною відбивкою, як-от у випадку *-ада* і *-ади*:

ЀД-

I

в Ѐд:	в лад I 240
	нелад I 284
	чад I 86
Альбу-град:	лад I 200
Гад:	гармат I 188 [Лутк. арк. 2 зош. 7]

II

Громада:	рада I 120, 174
Ограда:	одрада: 232
Одрада:	ограда I 232
Рада:	громада I 120, 174

Громади:	обряди I 274
	поради I 106 [Лутк. арк. 3 зош. 7].

На літеру А подано 2209 римокомпонентів, Е — 468, Є — 33, И — 1451, І — 646, О — 743, У — 600, Ю — 67, Я — 440, усього корпус словника містить 6657 римокомпонентів. Кожна римова пара фіксується мінімум двічі: на перше і на друге слово пари. У випадку ж багатих («глибоких») рим пара повторюється чотири рази: двічі з опорним приголосним і двічі без нього. Таким чином, обсяг словника виявляється роздутим, а користувач при цьому не може встановити реальну послідовність римових слів у парі. Для порівняння: на літеру А В. В. Лутковський подає з усіма повторами 2209 пар, І. І. Гурін без повторів і в послідовності, що відповідає тексту, — 1234. За підрахунками І. І. Гурина, усіх римових пар в «Енеїді», «Пісні на Новий 1805 год...» та піснях «Наталки Полтавки» 3843 [Гур., 2: 332], словник В. В. Лутковського без матеріалу «Наталки Полтавки» їх нараховує 6657.

За точністю звучання І. І. Гурін усі рими поділяє на точні, асонанси і консонанси. Не пояснюючи критеріїв групування, він однак зупиняється на питанні кваліфікації рим з наголошеними И та І та вважає такі рими консонансними, всього ж їх нараховує 31 [Гур., 2: 334]. В. В. Лутковський подає тільки 6 (*дитячко-не стидно, доживсь-обізвавсь, Еней-ій, задав-не йшов, закрутив-сказав, народ-рід* [Лутк., 37: 5]). Випадки *сил-віл* [Лутк., 20: 9], *Сивилла-посідила* [Лутк., 20: 11] він відносить до «звичайних» рим, тоді як І. І. Гурін — до консонансів [Гур., 2: 57, 325]. Така розбіжність зрозуміла з огляду на те, що і в теоретичних працях питання консонансів ров'язується неоднозначно. За визначенням В. В. Ковалевського, це «співзвуччя, звуковий повтор якого складається з самих приголосних (*гарним-горнем*) або з

приголосних і ненаголошених голосних (*гарне-горне*). Для другого з цих видів встановлено окрему назву — дисонанс» [2: 257]. Літературознавчий словник Л. І. Тимофєєва і М. П. Венгрова ототожнює ці поняття і вважає консонанс різновидом рим, «коли в словах, що римуються, співзвучні, повторюються тільки приголосні звуки, а голосні, на які падають наголоси в словах, що римуються, не збігаються [*норов-коммунаров, стена-стеною*]» [7: 40]. Так само широко розуміє консонансну риму й укладач словника рим С. Єсеніна, беручи основним критерієм неоднаковий наголошений голосний і однакові приголосні, незалежно від якості ненаголошених голосних [СЕС: 293].

Правила технічного оформлення матеріалу не пояснені, їх можна зрозуміти безпосередньо з аналізу рукопису. Усі римокомпоненти, навіть односкладові, подані з наголосами, слова в парі відокремлені двокрапкою. Перше слово римової пари йде з великої літери, навіть після прийменника і частки *не*; якщо римове слово вжито в тексті з різними прийменниками, останні даються через кому в дужках. Ремаркування відсутнє; у випадку граматичної омонімії укладач робить зноски, зазначаючи форму слова. Кожна римова пара паспортизована: римською цифрою вказано номер тому, арабською — номер сторінки (фіксуються всі сторінки у випадках кількарядового вживання пари). Оскільки укладач опрацював тільки 1-й том, римське позначення в паспорті рими зайве.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В. В. Лутковський систематично дотримувався вироблених ним принципів укладання Словника, проте не уникнув деяких пропусків римових пар. За умови відповідного коментування і редагування праця може бути опублікована, оскільки вона поповнює лакуну в історії української римографії та може служити джерелом матеріалу для науковців, а також практичним посібником для поетів-початківців. Публікація аналізованого Словника має належати до наукового класу, її доцільно здійснювати критично-дипломатичним методом. Готуючи його до друку, дотримуватимемося норм сучасного правопису; помилки та описки («складений мной» замість «складений мною» [Лутк., 2: 1], «швидче» замість «швидше», «багацтво» — «багатство» [Лутк., 2: 5], «яз зазначив» — «як зазначив» [Лутк., 2: 10]) виправлятимемо. Крім цього, планується написання коментарів до нерозбірливих місць, виправлень, описок, вставок й у випадках теоретичних розходжень автора з поглядами дослідників рими. Готується також покажчик термінів римології і римографії з предмови Словника. Після дослідження словника рим І. І. Гурина ці праці, присвячені описові рим І. П. Котляревського, варто порівняти.

Нижче подаємо фрагмент Словника.

В. В. Лутковський

Словник рим І. Котляревського
(фрагмент)[Зошит 2 А. Словник. Відкриті і глибокі
рими. Вподобá — Взялá]

А́

Відкриті і глибокі рими

БА́ -

І

Вподобá: молодá І 165

Бабáк: собáк І 214

в Кабáк: собáк І 288

Собáк: бабáк І 214
в кабáк І 288

ІІ

Кабáка: собáка І 81 ⁵

Собáка: кабáка І 81

на Кабáку: собáку І 95

Собáку: на кабáку І 95

Зубáми: лобáми І 216

Лобáми: зубáми І 216

ВА́ -

Вдовá: словá І 71 ⁶

Верствá: хвостá І 240

Головá: словá І 110

совá І 110

не Заховá: наступá І 293

Зівá: пробивá І 228

Пробивá: зівá І 228

Словá: вдовá І 71

головá І 110

Совá: помагá І 211 /
головá І 110

не Жартувáв: назвáв І 234

Змусовáв: скомпоновáв І 177–8

Назвáв: не жартувáв І 234

Скомпоновáв: змусовáв І 157–8

Вгамовáвсь: почастовáвсь І 112

Почастовáвсь: вгамовáвсь І 112 //

на Вáл: наповáл І 236

наповáл: на вáл І 236

Вáр: на твáр І 215

на Твáр: вáр І 215

од Вáс: квáс І 243

Квáс: од вáс І 243

Бенкетовáть: мандровáть І 78

Видавáть: ковáть І 283

Давáть: закривáть І 173 /

Добувáть: куповáть І 90

Закривáть: давáть І 173

Ковáть: видавáть І 283

Куповáть: добувáть І 90

Мандровáть: бенкетовáть І 78

Мірковáть: поціловáть І 153

Мудровáть: покепковáть І 150

Мусовáть: побувáть І 122

Перервáть: скиксовáть⁷ І 283⁵ Тут і далі – позначення кінця колонки в
Словнику.⁶ Тут і далі – позначення кінця сторінки в
Словнику.⁷ У Словнику тут і далі – скисковáть.

Побувать: мусовать I 122 //
 Покепковать: мудровать I 150
 Поціловать: мірковать I 153
 Скиковать: перервать I 283

II

Зв́ався: зда́ався I 238
 Зда́ався: зв́ався I 238
 Обі́зв́ався: розлютов́ався I 280
 сов́ався I 97
 Розлютов́ався: обі́зв́ався I 280
 Сов́ався: обі́зв́ався I 97

Коверзов́ала: пророков́ала I 158 /
 Пророков́ала: коверзов́ала I 158⁸
 Діва́лась: зда́авлась I 123
 Зда́авлась: діва́лась I 123

Гарцюва́ли: діва́ли I 141
 не Да́вали: мордова́ли I 135
 не торгова́ли I 142

Жива́ли: ликов́али I 149
 Зада́вали: мудрова́ли I 139
 Зарив́али: спів́али I 304 //
 Захроброва́ли: примандрова́ли I 132
 не Коверзов́али: рахова́ли I 106
 Ликов́али: жива́ли I 149
 Мордова́ли: не да́вали I 135
 Мудрова́ли: зада́вали I 139
 Примандрова́ли: захроброва́ли I 132⁹
 Рахова́ли: не коверзов́али I 106
 Спів́али: зарив́али I 304
 Толкова́ли: небува́ли I 283
 не Торгова́ли: не давали I 142

_____ /

⁸ На наступному рядку закреслено «Шинков́ала :бува́ло I 188».

⁹ Вставлено між рядками.

не Насува́лись: увива́лись I 235
 Увива́лись: не насува́лись I 235

Небува́ли: толкова́ли I 283

Бува́ло: шинков́ало I 188
 Шинков́ало: бува́ло I 188

Конова́льський: шапова́льський I 138
 Шапова́льський: конова́льський I 138

Будова́ння: кочова́ння I 180 //
 Кочова́ння: будова́ння I 180
 Малюва́ння: панова́ння I 170
 Пано́ва́ння: малюва́ння I 170

Бульва́ри: прочва́ри I 194
 Прочва́ри: бульва́ри I 194

Пожива́ти: цілова́ти I 155
 Цілова́ти: пожива́ти I 155

II

ЃА-

I

на Берега́: четверга́ I 166 /
 (на) Врага́: настрига́ I 263
 стьога́ I 240
 Яга́ I 178

Дорога́: Я́ I 230
 Помага́: слова́ I 211
 Пострига́: врага́ I 263
 Стьога́: врага́ I 240
 Четверга́: на берега́ I 166
 Яга́: врага́ I 178

Ізнемога́в: протяга́в I 198
 Протяга́в: ізнемога́в I 198 //

П
 Гáнну: гáрну I 73
 Гáню: старигáню I 104
 Старигáню: гáню I 104
 Гáрну: Гáнну I 73
 ДА́-
 I
 Водá: кудá I 78
 Кудá: водá I 78
 воротá I 142 /
 Молодá: вподобá I 165
 Ордá: стидá I 96
 Пропадá: животá I 230
 Стидá: ордá I 96
 сюдá I 144–5
 Сюдá: стидá I 144–5
 Дáв: не ждáв I 101
 не Ждáв: дáв I 101
 Бідáм: дáм I 103 //
 Дáм: бідáм I 103
 Дáть: покидáть I 82
 Покидáть: дáть I 82
 II
 Дождáлись: складáлись I 109
 Складáлись: дождáлись I 109
 ЖА́-
 I
 Бажá: госпожá I 148, 261
 ножá I 286
 чужá I 277 /
 Госпожá: бажá I 148, 261
 Ножá: бажá I 286

Чужá: бажá I 277
 Жáр: пожáр I 289
 Пожáр: жáр I 289
 ЗА́-
 I
 одказáв: взя́в I 281
 прив'язáв: сказáв I 223
 Сказáв: взя́в I 107 //
 прив'язáв I 223
 II
 Сказáла: указáла I 147
 Указáла: сказáла I 147
 КА́-
 I
 Гайдукá: гоцáкá I 73
 Гопáкá: такá I 299
 Гоцáкá: гайдукá I 73
 Дропáкá: Ентелла-козакá I 93–94
 Ентелла-козакá: дропáкá I 93–94
 Здалекá: шпáкá I 258 /
 Новичкá: тичкá I 256
 Такá: гопáкá I 299
 Тичкá: новичкá I 256
 Третякá: в ковткáх I 73
 Феськá: Харкá I 146
 Харкá: Феськá I 146
 Черв'якá: якá I 243
 Шпáкá: здалекá I 258
 Якá: черв'якá I 243
 Позатикáй: утíкáй I 122–3 //
 Утíкáй: позатикáй I 122–3
 Дівкáм: жíнкáм I 78
 Жíнкáм: дівкáм I 78

по Кутка́м: по пустка́м I 153
 по Полка́м: сотника́м I 187
 по Пустка́м: по кутка́м I 153–4
 Сотника́м: по полка́м I 187

Вулка́н: Полка́н I 212
 Полка́н: Вулка́н I 212 /
 по Балка́х: в свитка́х I 73
 в Ковтка́х: третяка́ I 73
 в Рука́х: шапка́х I 150
 в Свита́х: по балка́х I 73
 Свита́х: в сиряка́х I 156
 в Сиряка́х: свита́х I 156
 в Шапка́х: в рука́х I 150

II

Ласка́ва: нелука́ва I 121
 Нелука́ва: ласка́ва I 121 //

не Виника́е: потака́е I 301
 Засука́е: затика́е I 285
 Затика́е: засука́е I 285
 Потака́е: не виника́е I 301

Пока́же: ска́же I 109
 Ска́же: пока́же I 109

Дока́жем: розка́жем I 271
 Пока́жем: ска́жем I 119
 Розка́жем: дока́жем I 271 /
 Ска́жем: пока́жем I 119

Прока́зи: розка́зи I 206
 ука́зи I 143
 Розка́зи: прока́зи I 206
 Ука́зи: прока́зи I 143
 Прика́зу: прока́зу I 292
 Прока́зу: прика́зу I 292

з Байрака́ми: рука́ми I 299
 попід Бока́ми: кулака́ми I 179–180 //
 з Буряка́ми: з галушка́ми I 174¹⁰
 з Галушка́ми: з Буряка́ми I 174
 з Гринка́ми: з кишка́ми I 205
 з Кишка́ми: з гринка́ми I 205
 Козака́ми: проводника́ми I 110
 Кулака́ми: попід бока́ми I 179–80
 Проводника́ми: козака́ми I 110
 Рука́ми: з байрака́ми I 299

ЛІА-

I

Була́: велá I 292 /
 верзла́ I 120
 добула́ I 165
 взяла́ I 270–71
 додалá I 154
 звелá I 207
 ішла́ I 206–207
 лила́ I 211
 (не) малá I 116, 134
 пролила́ I 197
 п'яла́ I 171
 смола́ I 103
 стріла́ I 177

Велá: була́ I 292
 Верзла́: була́ I 120
 лила́ i 197
 Взійшла́: помишля́в I 230
 Взяла́: була́ I 270–71 //

[З А́ Відкриті і глибокі рими
 Далá — ста́н]

(не) Далá: загула́ I 300
 зла́ I 199

¹⁰ Номер сторінки закреслений і вписаний між рядками.

	кляля́ I 85	Посила́:	дотла́ I 213
	підняля́ I 125	Пролила́:	була́ I 197
Дійшла́:	пішла́ I 290	П'яла́:	була́ I 171
(в) Діла́:	жила́ I 143	Ревла́:	не пила́ I 84
	пила́ I 217	Смола́:	була́ I 103
	без числа́ I 213	Стріла́:	була́ I 177 //
Добула́:	була́ I 165	без Числа́:	діла́ I 213
Додала́:	була́ I 154		несла́ I 198
Дотла́:	посила́ I 213		
Жила́:	діла́ I 143	—	
	пила́ I 243 /	Ла́д:	укла́д I 175
	підвела́ I 191	Укла́д:	ла́д I 175
	дала́ I 300		
Загула́:	піддала́ I 292	Втяля́сь:	трясла́сь I 281
Задала́:	була́ I 207	Найшла́сь:	спекла́сь I 87
Звела́:	була́ I 207	Одягла́сь:	понесла́сь I 263
Зла́:	не дала́ I 199	Пекла́сь:	трясла́сь I 242
	піддала́ I 224	не Піддала́сь:	здала́сь I 267
Ішла́:	була́ I 206–7	Понесла́сь:	одягла́сь I 263 /
Кляля́:	не дала́ I 85	Простягла́сь:	роздягла́сь I 86
	підняля́ I 182	Роздягла́сь:	простягла́сь I 86
	була́ I 211	Спекла́сь:	найшла́сь I 87
Лила́:	постола́ I 103	Трясла́сь:	вп'яла́сь I 281
не Лягла́:	була́ I 116, 134 //		пекла́сь I 243–4
(не) Мала́:	вела́ I 147	Удала́сь:	не піддала́сь I 267
Мела́:	поповзла́ I 177		II
Найшла́:	перевела́ I 218	в Ла́ву:	на сла́ву I 255
Начала́:	без числа́ 199	на Сла́ву:	в ла́ву I 255
Несла́:	пила́ 147–8		
Пекла́:	начала́ I 218	—	
Перевела́:	в діла́ I 217	Погла́див:	ула́див I 255
Пила́:	жила́ I 243	Ула́див:	погла́див I 255 //
	пекла́ I 247–8	Бала́кав:	запла́кав I 132
	ревла́ I 84	Запла́кав:	бала́кав I 132
	50	(не) Взя́ляся:	вп'яла́сь I 284
Підвела́:	жила́ I 191		завела́сь I 146
Піддала́:	задала́ I 297 /		приняла́сь I 144, 185 ¹¹
	зла́ I 224		розн'яла́сь I 240
Підняля́:	дала́ I 125		
	кляля́ I 182		
Пішла́:	дійшла́ I 290		
Поповзла́:	найшла́ I 172		

¹¹ Номер сторінки 185 вставлений між рядками.

тряслася I 125
 Вплелася: піднялася: I 225
 Вп'ялася: не взялася I 284
 простяглася I 262
 Завелася: не взялася I 146
 Запеклася: лилася I 258 /
 Лилася: запеклася I 258
 піднялася I 133
 Нажилася: спеклася I 145
 Піднялася: вплелася I 225
 лилася I 133
 Потряслася: пронеслася I 231
 Приплелася: взялася I 144, 185
 Пронеслася: потряслася I 231
 Простяглася: вп'ялася I 262
 Розп'ялася: не взялася I 240
 Спеклася: нажилася I 145 //
 Тряслася: не взялася I 125

Застилати: простилати I 183
 Простилати: застилати I 183

МА́-**I**

Нема́: без ума́ I 270
 без Ума́: нема́ I 270
 Чотирма́: до ярма́ I 159–160
 до Ярма́: чотирма́ I 159–160 /
 Атамáн: гетьма́н I 260
 Гетьма́н: атамáн I 260

Дрімáть: ма́ть I 212
 Ма́ть¹²: дрімáть I 212

II

не Займа́є: ма́є I 286
 Ма́є: не займа́є I 286

Ентелла-сірома́ху: Тіма́ху I 94
 з Ма́ху: салама́ху I 167 //
 Салама́ху: з Ма́ху I 167
 Тіма́ху: Ентелла-сірома́ху I 94¹³

НА**I**

Вина́¹⁴: війна́ I 273
 Війна́: вина́ I 273
 Вона́: сукна́ I 110
 Грязна́: чадна́ I 127
 Зна́: списа́в I 198
 На́: старшина́ I 278
 Навісна́: поспішна́ I 105 /
 Поспішна́: навісна́ I 105
 Старшина́: на́ I 278
 Сукна́: вона́ I 110
 Чадна́: грязна́ I 127

Зна́в: порозганáв I 121

На́с: кна́зь I 172

у Волна́х: на човна́х I 109
 на Човна́х: у волна́х I 109
 //

II

перед На́ми: човна́ми I 159
 Човна́ми: перед на́ми I 159

не Зна́юсь: призна́юсь I 300
 Призна́юсь: не зна́юсь I 300

¹³ Номер сторінки 94 вставлений між рядками.

¹⁴ У Словнику – зноска «ім. ж. р.»

ПА́-

I

Гольтіпа́: копа́ I 252
 Копа́: гольтіпа́ I 252
 попа́ I 90
 Наступа́: не захова́ I 283 /
 Попа́: копа́ I 90

Напав: попав I 279
 Попав: напав I 279

Купавсь: попавсь I 239
 Купавсь: попавсь I 239
 50

Накарпа́с: по сам па́с I 227
 по Сам па́с: накарпа́с I 227

Напа́сть: пропа́сть I 199, 282 //
 Пропа́сть: напа́сть I 199, 282

Засапа́вся: купа́вся I 84
 Купа́вся: засапа́вся I 84

Виступа́ло: в клепа́ло I 230
 в Клепа́ло: виступа́ло I 230

РА́-

I

Гора́: до двора́ I 67
 стара́ I 218
 (до, од) Двора́: гора́ I 67 /
 не пора́ I 302
 стара́ I 180
 3-за Дністра́: сестра́ I 197
 не Пора́: од двора́ I 302
 Сестра́: 3-за Дністра́ I 197
 Стара́: гора́ I 218
 до двора́ I 180

Позбира́в: почухра́в I 70
 Почухра́в: позбира́в I 70

Забра́всь: озира́всь I 123
 Озира́всь: забра́всь I 123 //
 не Цура́всь: не потеря́всь I 89

Ра́з: Тара́с I 111
 Ра́й: не теря́й I 303
 Небора́к: ра́к I 211, 225
 Ра́к: небора́к I 211, 225
 Тара́с: ра́з I 111

Пра́х: стра́х I 239, 282¹⁵
 Стра́х: пра́х I 239, 282 /

II

Потра́ви: припра́ви I 72
 стра́ви I 173
 Припра́ви: потра́ви I 72
 Стра́ви: потра́ви I 173

Обіжра́вся: отя́гся I 89¹⁶
 Попра́вся: програ́вся I 213
 Програ́вся: попра́вся I 213
 Убра́вся: укра́вся I 81
 Укра́вся: убра́вся I 81

//

Огра́да: одра́да I 232
 Одра́да: огра́да I 232

к Огра́ді: отря́ді I 215
 в Пара́ді: наря́ді I 170

¹⁵ Номер сторінки 182 вставлений між рядками.

¹⁶ На наступному рядку закреслено «Убра́вся : укра́вся I 81».

Зра́ду: на пора́ду I 84
 на Пора́ду: зра́ду I 84

—
 Кара́йте: умира́йте I 210
 Умира́йте: кара́йте I 210

— /
 Енея-небора́ка: ра́ка I 197
 Ра́ка: Енея-небора́ка I 197

—
 Небора́ки: Олексій Кура́кин I 304

—
 Олексій Кура́кин: небора́ки I 304

—
 Гра́ли: не кози́ряли I 104

—
 Позбира́лись: прибра́лись I 124
 Прибра́лись: позбира́лись

—
 до Бра́ми: ра́ми I 235 //
 Ра́ми: до бра́ми I 235

—
 Пра́су: за ря́су I 260

—
 Бра́ттю: перед ра́ттю I 195
 перед Ра́ттю: бра́ттю I 195

СÁ-

I

Коса́: оса́: I 66
 Оса́: коса́ I 66
 Чудеса́: в небеса́х I 98

— /
 Сам-на-са́м: по уса́м I 179
 по Уса́м: сам-на-сам I 179

—
 Карваса́р: пса́р I 242
 Пса́р: карваса́р I 242

в Небеса́х: чуде́са I 98
 II
 од Доса́ди: із заса́ди I 279–80
 із Заса́ди: од доса́ди I 279–80

—
 Доса́ди: в оса́ді I 254 //
 в Оса́ді: доса́ді I 254

ТА́-

I

Висмокта́: завіта́ I 226
 Ворота́: куда́ I 142
 Живота́: пропада́ I 230
 Завіта́: висмокта́ I 226
 Міста́: уста́ I 116
 (не) Пуста́: (в) уста́ I 261, 271¹⁷
 (в) Уста́: міста́ I 116
 не пуста́ I 261, 271 /
 Хвоста́: верствá I 240

—
 Потопта́в: ста́в I 257
 Прочита́в: ста́в I 260
 Розплата́в: одтя́в I 260
 Ста́в: потопта́в I 257
 прочита́в I 260

—
 не Маста́к: та́к I 272
 Та́к: не маста́к I 272

—
 Та́м: стан I 221

—
 (в) Ста́н: султа́н I 259 //

¹⁷ Номер сторінки 271 вставлений між рядками.

[Зошит 4 А

I. Відкриті і глибокі рими стан —
трощать

II. Звичайні рими Баба — скриготав]

та́м I 221

шайта́н I 223

Султа́н: в ста́н I 258

Шайта́н: ста́н I 223

II

Нахлиста́вся: хита́вся I 111

Хита́вся: нахлиста́вся I 111

Літа́с: наvertsа́с I 199

Наvertsа́с: літа́с I 199

Вста́ли: хлеста́ли I 69

Повставали¹⁸: приста́ли I 113

Приста́ли¹⁹: повстава́ли²⁰ I 113

Хлеста́ли: вста́ли I 69

Зашата́лись: хвата́лись I 96

Хвата́лись: зашата́лись I 96

ХА́-

I

Блоха́: лиха́ I 253

не без Гріха́: плоха́ I 78

Лиха́: блоха́ I 253

Плоха́: не без гріха́ I 78 //

I

Осміха́вся: прислуха́вся I 205

Прислуха́вся: осміха́вся I 205

Жениха́лись: розбреха́лись I 206

Розбреха́лись: жениха́лись I 206

Жениха́ння: коха́ння I 178

Коха́ння: жениха́ння I 178

Бурха́ти: колиха́ти I 158

не Збреха́ти: ха́ти I 147 /

Коліха́ти: бурха́ти I 158

Ха́ти: не збреха́ти I 147

ЧА́-

I

Меча́: силача́ I 291

Навтікача́: плеча́ I 276

Плеча́: навтікача́ I 276

Силача́: меча́ I 291

не Накрича́в: нача́в I 299–300

Нача́в: не накрича́в I 299–300 //

Дівча́т: нявча́ть I 253

Нявча́ть: дівча́т I 253

II

Ворча́ли: шкварча́ли I 141

Захрюча́ли: крича́ли I 209

Істоча́ли: шкварча́ли I 272

Крича́ли: захрюча́ли I 209

розкача́ли I 94

крича́ли I 94

Шкварча́ли: ворча́ли I 141

істоча́ли I 272

Звича́ю: ча́ю I 178

Ча́ю: звича́ю I 178

¹⁸ У Словнику «повста́ли».

¹⁹ У Словнику «привста́ли».

²⁰ У Словнику «повста́ли».

	ША́ -		
	I		Визива́в: засука́в I 95
Душа́:	з коша́ I 111		Вилива́в: заїда́в I 69
	поспіша́ I 194		розкида́в I 125
з Коша́:	душа́ I 111	Вкра́в:	обища́в I 223
Поспіша́:	душа́ I 194	Впла́в:	попа́в I 241
		не Встава́в:	помина́в I 91
		Гаса́в:	крича́в I 215
	ЩА́ -	Глита́в:	Голіа́ф I 238
	I	Годува́в:	вигриза́в I 181
Пища́ть:	троща́ть I 234	Горюва́в:	забра́в I 106 /
Троща́ть:	пища́ть I 234	Да́в:	не жда́в I 101
___ //			не завиля́в I 160
Звичайні рими			задріма́в I 282
	А́Б-		зва́в I 66
	II		злига́в I 158
Ба́ба:	сла́ба I 182		ізня́в I 80
Сла́ба:	ба́ба I 182		ковта́в I 205
___			крича́в I 104
ні Ша́бель:	А́вель I 189		не ма́в I 263
___			накива́в I 65
Ба́би:	сла́бі I 249		сказа́в I 292
___			толкова́в I 220
Сла́бі:	ба́би I 249	Дава́в:	приганя́в I 168
___		Держа́в:	відтя́в I 246
Ба́бу:	жа́бу I 95	Добира́в:	огляда́в I 171
	шва́бу I 158 /	Дода́в:	писа́в I 183 //
Жабу́:	бабу́ I 95	Дрижа́в:	підступа́в I 278
Шва́бу:	бабу́ I 158	не Дріма́в:	чува́в I 205–6
___		не Жартува́в:	назва́в I 224
Голодра́бці:	пота́пці I 237	(не) Жда́в:	да́в I 101
___			сказа́в I 152
	А́В-	Забажав́:	крича́в I 214
	I	Забра́в:	горюва́в I 106
Белькота́в:	одчеса́в I 229	Забува́в:	сказа́в I 80
Взди́хав:	не довіра́в I 110	Завіта́в:	не попа́в I 176
Вигриза́в:	годува́в I 181	Загара́в:	лежа́в I 134
(не) Вида́в:	сказа́в I 199, 208 //	Задріма́в:	да́в I 162 /
	спита́в I 151–2		сказа́в I 108

Заїдав:	вилива́в I 69	наліза́в I 95
Закрича́в:	наскака́в I 169	порозганя́в I 121
	побра́в I 249	Ізнемага́в:
	сказа́в I 81, 94	Кла́в:
	храброва́в I 240	Клекота́в:
	чува́в I 201	Кова́в:
Замудровав:	сказав I 88	Ковта́в:
Запопа́в:	причвала́в I 70–71	Колупа́в:
	шпу́рля в I 182	Кректа́в:
Застогна́в:	поскака́в I 263	Крича́в:
Засука́в:	визива́в I 95	
Защища́в:	не уважа́в I 273 //	
Зва́в:	да́в I 66	
Злама́в:	розі́рва́в I 183	Лежа́в:
Злига́в:	да́в I 158	
не Злиза́в:	оби́ща́в I 183	
Змусова́в:	скомпонова́в I 157–158 ²¹	Лига́в:
(не) Зна́в:	наказа́в I 115	Ма́в:

²¹ Номер сторінки 158 вставлений між рядками.

Словники

- ЄГ** Гурин І. Словник рим Євгена Гребінки / І. Гурин.— Миргород, 1982.— 66 с.
- ЛЕ** Ващенко В. С., Медведєв Ф. П., Петрова П. О. Лексика «Енеїди» І. П. Котляревського. Показчик слововживання / В. С. Ващенко, Ф. П. Медведєв, П. О. Петрова.— Х.: Вид-во Харківського держ. унів. ім. О. М. Горького, 1955.— 207 с.
- СА** Бабакин А. Словарь рифм Беллы Ахмадулиной / А. Бабакин.— Тюмень: Изд-во Ю. Мандрики, 2002.— 336 с.
- СДТ** Бойко М. Ф. Словопоказчик драматичних творів Лесі Українки / М. Ф. Бойко.— К.: Вид-во АН УРСР, 1961.— 93 с.
- СЕв** Бабакин А. Словарь рифм Евгения Евтушенко / А. Бабакин.— Тюмень: Изд-во Ю. Мандрики, 2000.— 335 с.
- СЕС** Тимофеев В. П. Словарь рифм Сергея Есенина / [ред. О. В. Тимофеева]; В. П. Тимофеев.— Шадринск: ШГПИ, 2009.— 319 с.
- Слерм** Словарь рифм М. Ю. Лермонтова / Под ред. В. В. Бородина, А. Я. Шайкевича // Лермонтовская энциклопедия.— М.: Советск. энцикл., 1981.— С. 666–716.

- Слом** Словарь рифм М. В. Ломоносова: Лексикон стиховых окончаний / [сост. Е. А. Захарова, О. С. Лалетина, Е. М. Матвеев; отв. ред. С. С. Волков, Е. В. Хворостьянова].— СПб.: Нестор-История, 2011.— С. 7–28.
- СМ** Бабакин А. Словарь рифм Осипа Мандельштама / А. Бабакин.— Тюмень: Мандр и Ка, 2005.— 191 с.
- СМШ** Словник мови Шевченка: В двох томах / АН УРСР; Редкол. В. С. Ващенко (відп. ред.) та ін.— К.: Наук. думка, 1964.
Т. 1: А-Н / Ред. Т. К. Черторизька.— 1964.— 484 с.; Т. 2: О-Я / Ред. В. Г. Маринченко, Л. О. Родніна.— 1964.— 569 с.
- СП** Бабакин А. Словарь рифм Бориса Пастернака / А. Бабакин.— Тюмень: Мандр и Ка, 2004.— 438 с.
- СР** Бабакин А. Словарь рифм Роберта Рождественского / А. Бабакин.— Тюмень: Изд-во Ю. Мандрики, 2001.— 351 с.
- ТШ** Діброва С. М. Словник рим Т. Г. Шевченка / С. М. Діброва.— Сімферополь, 2004.— 144 с.
- ША** Ващенко В. С., Петрова П. О. Шевченкова лексика: Словопоказчик до поезій Т. Г. Шевченка / В. С. Ващенко, П. О. Петрова.— К.: Вид-во Київського держ. університету ім. Т. Г. Шевченка, 1951.— 106 с.
- АМ** Budkowska J. Słownik rymów Adama Mickiewicza / J. Budkowska.— Wrocław; Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1970.— 228 s.
- PR** Shaw J. T. Pushkin's Rhymes: a dictionary / J. T. Shaw.— Madison: The University of Wisconsin Press, 1974.— 673 p.
- ST** Słownik rymów Stanisława Trembeckiego / pod red. H. Turskiej.— Toruń, 1961.— 140 + XXIV s.

Рукописи

- Лутк., 1–37** Лутковський В. В. Словник рим І. Котляревського. Зошити 1–37 / Зберігається у фондовій колекції Полтавського літературно-меморіального музею Івана Петровича Котляревського.— Шифр ПМК УВ № 2852 інв. № 213-рукописи.
- Гур., 1** Гурін І. Словник рим І. П. Котляревського. Частина перша.— Миргород, 1976 / Зберігається в Центральному державному архіві-музеї літератури та мистецтва України.— № фонду 909, № опису 1, № справи 8.
- Гур., 2** Гурін І. Словник рим І. П. Котляревського. Частина друга.— Миргород, 1976 / Зберігається в Центральному державному архіві-музеї літератури та мистецтва України.— № фонду 909, № опису 1, № справи 6.

Література

1. Дашкевич Я. Нарада нездійснених мрій [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://dilovod.com.ua/publ/statti/biblioteka_nan/4-1-0-454.
2. Ковалевський В. В. Рима: Ритмічні засоби українського вірша / В. В. Ковалевський. — К.: Рад. письменник, 1965. — 288 с.
3. Котляревський І. П. Повне зібрання творів: у 2 т. Т. 1 / І. П. Котляревський. — К: Вид-во АН УРСР, 1952. — 535 с. — іл.
4. Лугинець В. Альманах «Супій» / В. Лугинець // Літературна Україна. — 7.09.1965.
5. Мовчун А. В. Методика дослідження рукописних словників рим / А. В. Мовчун // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: Збраник наукових праць / Відп. ред. М. Я. Плющ. — К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. — Випуск 11. — С. 43–48.
6. Словник українських рим // Літературна газета. — 22.05.1947.
7. Тимофеев Л., Венгров Н. Краткий словарь литературоведческих терминов: пособие для учащихся средней школы / Под общ. ред. Л. И. Тимофеева. — М.: Гос. уч. — пед. изд. Министерства просвещения РСФСР, 1953. — 179 с.

Larysa MOVCHUN

Unknown rhyming dictionary, compiled by Volodymyr Lutkovsky

The article is devoted to the unknown handwriting «Ivan Kotliarevsky Rhyming Dictionary» compiled by philologist Volodymyr Lutkovsky in 1969. We used the author's method of manuscript analysis, consisting of three blocks. The rhyming dictionary introduced in scientific everyday life will help reconstruct Ukrainian rhymography history.